

EMISURA HANIZIC
**SMARAGDHI
GRAD**

EMSURA HAMZIĆ

SMARAGDNI
GRAD

ДНЕВНИК

Нови Сад, 2011

1958. godine u gradu Sveti Nikole. U Sarajevu je završila osnovnu školu, gimnaziju i Filozofski fakultet, gdje je diplomirala na grupi za jugoslovensku književnost i sh/hs jezik 1981. godine.

Piše poeziju, prozu, eseje, piše i za djecu.

Objavila je osam knjiga.

1988. godine objavljuje u sarajevskoj „Svjetlosti” knjigu pjesama „Ugljevlje”, 1999. godine u novosadskim „Svetovima” „Tajna vrata”, (najuži izbor za Vitalovu nagradu), u beogradskoj „Prosveti” 2002. godine „Boja straha”, te 2008. god. u „Orfeusu” iz Novog Sada, knjigu pjesama „Semiramidin vrt” (nagrada Pečat varoši sremskokarlovačke, Brankovog kola).

Objavila je 1995. god. i knjigu pjesama i priča za djecu „Kuća za dugu” u izdanju „Slova” iz Vrbasa, i dvije knjige kratkih priča: „Jerihonska ruža” 1989. godine, „Svjetlost”, Sarajevo, (najuži izbor za Andrićevu nagradu za 1990. god.), a 2005. godine „Narodna knjiga” iz Beograda objavila je knjigu priča „Večeri na Nilu”. Ova knjiga se našla u više najužih izbora za prestižne nagrade: „Žensko pero” Politike Bazar, Nagrada Društva književnika Vojvodine za najbolju knjigu, Nagrada „Karolj Sirmaj” za najbolju knjigu priča...

Roman „JABANA”, objavljen je u dva izdanja, kod bosansko-njemačkog izdavača „Bosanska riječ” iz Tuzle i Vupertala, te u izdanju „Narodne knjige” iz Beograda, 2007. godine.

I ova knjiga se našla u najužem izboru za „Žensko pero”, Politike Bazar, te u najužem izboru za nagradu „Meša Selimović” koja se dodjeljuje u Tuzli za najbolji roman objavljen na prostorima BiH, Crne Gore, Hrvatske i Srbije, i u širem izboru za Ninovu nagradu.

Dobitnik je više nagrada za poeziju i prozu, među kojima Međunarodne nagrade za kreativno ukrštanje kultura. „Pečata varoši sremskokarlovačke”

IRA
G D

(NEKOLIKO PRIČA)

I TAKO DO SMRTI

Na ulicama je vladao mrak i strah. Visio je sa streha, i zijevarao ispred zaključanih vrata, a svaki prozor bio je ogledalo nepatvorenog pakla. Nije se smjelo vani, a unutra se više nije moglo. Pomjereni nerv u stroju-čudovištu isijavao je nevidljivu i neshvatljivu smrt, čestice koje je mozak, svikao na vidljivog neprijatelja, teško mogao pojmiti. A one su ugrizale i cijepale tijelo, krv, mozak, zakratko preobražavajući onog ko se uzdao samo u oči, u monstrozno izobličenu ruinu, kakvu je bilo teško zamisliti. Kosa bi za kratko vrijeme opala, a onda i drugi dijelovi tijela, uši, nos, i tako do smrti.

Radio i televizija su bez prestanka emitovali hiljade savjeta kako i šta da se čini, telefoni su bjesomučno zvonili, ljudi su vapili za riječju. Sirene su gotovo neprestano zavijele i tjerale i one strpljivije na samu ivicu ponora opšteg ludila. Grad je bio logor neke vrste, ali valjda najstrašnije, u kojem nije bilo ničeg, čak ni zraka. Najviše vremena spikeri su prenosili upute o tome kako da rasporedimo namirnice, sačuvamo kiseonik... Umirivali su nas time da ekipe rade danonoćno, da će svaki čovjek biti evakuisan, ali da je za to potrebno mnogo dana, možda i mjeseci. Pravili su spisak po kojem su prvo spašavali djecu i bolesne. Ostalima su na telefonske pozive dostavljali neophodne namirnice.

Tekao je već peti dan pakla. Snalazio sam se nekako, uspijevajući, što je najvažnije, da ne podlegnem opštoj panici. Zahvaljujući svom, u podsvijesti uvijek prisutnom strahu od vanrednih zbivanja, kojeg sam tek sad postao svjestan, shvatio sam, da zapravo mogu, bez velikih odricanja, preživjeti tridesetak dana.

Kad sam završio sa spiskom onoga što imam, počeo sam praviti raspored potrošnje. Pažljivo sam i odmjereno odredio obroke, dva na dan, računajući da će

za to vrijeme sigurno stići neka pomoć. Sa hranom sam, dakle, manje-više, bio u sasvim povoljnoj situaciji, a pušenje ionako nije dolazilo u obzir, jer je zraka bilo najmanje od svega neophodnog. Stoga sam počeo slušati upute s ekrana. Uzeo bih časovnik sa sekundarom, stavio ga pred sebe i vježbao disati tako da u minutu udahnem što manje puta. Gotovo da sam za nekoliko dana navikao da dišem tako. Jedina posljedica bila je vrtoglavica i mučnina, pa sam pravio pauze u kojima sam normalno disao.

Držao sam se uputa da nipošto ne otvaram prozore ni vrata, nego sam ih još dobro zašuškao krpama, ali i preporuke da ne gledamo vani bez obzira na užasne, neljudske glasove, što su dopirali sa ulice. Skoro mirno sam izdržao petnaest dana čitajući, pišući, crtajući, gotoveći sve tanje i posnije obroke, raspoređujući dalje ono što je ostalo.

Onda su proključali i promiljeli crvi izbezumljenih i napetih nerava, hiljade iglica me zabockalo po cijelom tijelu i činilo mi se da ću presvisnuti. Počeo sam trčati iz sobe u sobu i vrištati koliko me grlo nosi. U jednom trenu mi je proletjelo kroz glavu da tako trošim više kiseonika i da ću poslije biti gladan, a sve je manje hrane, ali se vrag u meni time samo razjario, te sam počeo rušiti i šutirati stvari po stanu.

- Hoću van, vaaan! - vikao sam dok je pljuvačka letjela na sve strane.

Uhvatio sam kabl telefona i povukao aparat uz kloparanje slušalice. Okretao sam brojeve nasumice, luđački, mahnito... Javljali su se izbezumljeni glasovi – plačni, histerični, isti kao moj, ili još gori. Bacio sam aparat i on se razbio. Pritrčao sam prozoru i halapljivo zalijepio lice na prljavo staklo. Ono što sam ugledao gotovo je nemoguće opisati. U trenu sam shvatio da je laž sve što su odašiljali putem radio i tv talasa. Ulice su bile zatrpane stotinama poluraspadnutih leševa,

gomile izbezumljenih ljudi gurale su se tumarajući besciljno, vikali su, tražili pomoć dižući oči prema nebu, obraćali su se Stvoritelju, jer bijahu shvatili da im još jedino on može pomoći.

Zgrade su podsjećale na ruine s razbijenim staklima i izlozima prodavnica koje su zjapile prazne, jer je iz njih već odavno odneseno sve što je moglo ičemu poslužiti. Domalopredašnji bijes sledio se u užasnu arabesku mog izbezumljenog lica, zalijepljenog na staklo. Počeo sam lagano kliziti nosom i ustima sve niže, do donjeg ruba prozora, onako kako su me noge izdavale, sve dok nisam kleknuo na koljena, i ostao tako ko zna koliko dugo.

- Sve je, dakle, laž. Prevara! - tutnjalo je u prevrnutoj pameti. Sve!

I o evakuaciji, jer vidio sam gomile djece na ulici, i o dostavljanju hrane, sve, sve... Osim tih jadnika nije bilo nikog u specijalnoj opremi, nigdje se nisu čuli niti vidjeli helikopteri koji spašavaju, a stajao sam satima, bolje reći, klečao uz prozor.

-Da li sam zbilja bio toliko lakovjeran? Zar su svi ovi ljudi dolje prije mene prozreli obmanu, shvatili da nikakva pomoć neće stići, i izabrali bržu smrt? Zar je moguće da postoje i takve obmane, i da u prividu koji je donedavno vladao i u ovom nesrećnom i otpisanom gradu, a koji tamo na bezbjednim mjestima još vlada, ovako varaju one kojima je pomoć neophodna?

- Zar, zaista, nisu ništa poduzeli?

Najtužnije i najneshvatljivije bilo je to da su nam slali utješne, lažne poruke o pomoći, da su nas ohrabivali pričama za djecu, ali još strašnije, da su im mnogi povjerovali, nasjeli na njih, baš kao i ja. Osjećao sam se neopisivo jadno, bilo me užasno stid, klečao sam i plakao, ridao kao dijete. Nisam mogao prihvatiti istinu da je sve, zaista, tako nisko i otužno, da smo, zapravo, takvi, i da je *ovo* naše pravo lice!

Gotovo dva dana sam proveo u bunilu, bez jela i vode, lica naslonjenog na staklo, uplakan i slomljen, nepodnošljivo prazan zbog porazne spoznaje i sve jasnijeg pitanja: - Da li bih i ja, da sam *tamo*, mogao postupiti drugačije?

Obrtao sam i vagao razne mogućnosti, dok nisam shvatio da je, zapravo, bolje što sam ovdje. Tako imam priliku da poslije svega, jutrom, u udobnom i bezbjednom domu, ne ugledam u ogledalu svoj ružni, zvjerinji lik, s kojim bih morao živjeti dalje.

Nisam mogao znati šta se *tamo* dešava, ali sam bio sve sigurniji da mora biti ljudi koji osjećaju svu strahotu ovog mračnog čina, ove nečuvene obmane, zbog koje će pokoljenja nositi ogromnu tamnu mrlju, koju ničim neće moći sprati!

Panika i užas su se stišavali, bijes se odavno povukao pred obamrlošću zbog otužne istine. Ustao sam, širom otvorio prozore, odlučivši da ostanem u svom domu.

Dugo sam, nalakćen na tvrdo drvo, posmatrao pakao na ulici, sa sviješću da mu svakog trena sve više pripadam.

(Priča je prvi put objavljena u knjizi priča „Jerihonska ruža“, Sarajevo, Svjetlost, 1989.god.)

MISIRSKO PROKLETSTVO

Zovem se Kamus.

Govorim, a kamenje se sručuje s obližnjih brda, povija se sasušeno bilje, i pijesak kovitla kao nepregledni rojevi komaraca. Raspukao, avetinjski glas star nepamtivo mnogo, plaši zvijeri, ptice, oblake pomjera, more talasa. Gotovo da ga se i sam plašim, mada je mnogo stvari o meni i na meni kojih bih se morao više plašiti.

Protiču hiljade godina kako potucam se predjelima Misira. Ne znam tačno prije koliko vremena sam udahnuo duboko ovaj vlažni zrak punim plućima, rađajući se iz raspukline kamena što je štrčao neobično. Uдахnuo sam zrak, no, udahnuo sam i život hiljade biljaka, ptica, mrava i zvjerinja, ne znajući, ne htijući, no usudom stvoren kao dželat baskrajnog, plodnog, živućeg krajolika. Samo u nekoliko časaka po mom rođenju, čitav predio južnog Misira, nastambe Kopta, progutala je pustinja. Njena suha i nezasita usta zinula su na jednu cijelu civilizaciju.

No, zalud se pokušavam, makar u govoru, opravdati. Nisu to bila usta pustinje, nego moja, tada sasvim mala, ali bezdnana usta. Ja sam dželat. Ubica.

Govorim tiho, a odjekuju dine, brodovi u Aleksandrijskoj luci poskakuju kao ljuske. Sklanjam se od pogledā, pa i vlastitog. Nisu moje ogromne izbljedjele oči planinski izvori, niti zvijezde na providnom pustinjskom nebu, već dva strašna ponora, dvije jame, produbljene i proširene viđenim, što prekrivaju dobar dio lica. Ostalo je obraslo u potpuno bijelu bradu i kosu, koje niko ne bi mogao razmrsiti, a obavijaju me i straga i sprijeda do zemlje i vuku se, te katkad zapinjem i posrćem, i

tada moje drevne kosti zaškripe, zazveče u vreći kože koja je potpuno zadebljala i potamnijela, na kojoj su pore proširene u jamice, a žile otvrdle i nabrekle, te se prepliću po cijelom tijelu kao otrovnice.

Bilo mi je i samom gadno gledati i osjećati bezuba, mljackava usta puna pljuvačke, i svoje maleno, gotovo djetinje tijelo. Radovao sam se, ipak, svakom znaku njegova propadanja i nestajanja. Bilo mi je teško i mučno, to znate i vi prekratkim života, hiljadostruko teže i besmislenije nego vama, spavati, buditi se, jesti, mokriti, preturati dane i noći, noći i dane, sunca, vjetrove, kiše, zvijezde...preko svojih škripavih leđa. Čekao sam i vapio za danom svojeg nestanka, za danom kad ću ispustiti posljednju paru svojeg daha i udahnuti je u predio koji sam progutao.

Teško je bilo gledati svoj narod kako se zaludno muči pokušavajući da navodni pustinju, ne bi li travka proključala iz prokletog tla, iz pijeska koji je bujao i množio se, jer sam znao da neće biti koristi od toga sve dok sam ja čvorić, kvržica na licu majke zemlje. I stoga sam se radovao svojem smanjivanju koje je trajalo nepodnošljivo dugo, tim duže što nisam znao dokad. Jedino izvjesno bilo je da ću se smanjivati dotle dok ne nestanem potpuno, dok ne ostane samo posljednji izdisaj u kojem ću ispustiti dušu onih i onog što sam udahnuo rođenjem, samo kamičak koji će ponovo pasti u utrobu svoje kamene majke i začepiti negdje u nesagledivoj dubini napuklinu iz koje izvire nečist, pakost, želja za uništenjem krhkih igračaka što se rađaju, rastu i lako lome. Tek tad će odahnuti i djecu svoju nahraniti sa zemlje čiji sam ja jalovi ključar.

S početka nisam dugo shvatao šta se zbiva. Bio sam bez kraja i početka, bez gospodara i sluga, bez majke i bez čeda, slobodan potpuno, kako ni jedno od smiješnih tijela oko mene. Nije me bilo briga za ono što se događalo među njima, za komične faraone i njihove grobnice, za hiljade robova što su se lako razbijali

pod velikim kamenjem, za tijela, i tijela što su oko mene hodala, patila, veselila se...

No, počeo sam polako, vrlo polako, jer sam imao užasno mnogo vremena, da shvatam po nešto od toga, da ulazim u zakonitosti po kojima su živjeli. Tada se rađala, sporo i mučno, misao o vlastitoj krivici, barem dijelu krivice, za glad, patnju i bol koje su trpjeli. Prije tri hiljade ljeta iskristalisala se misao, moja progoniteljica i bič lijene pameti, da moram da im pomognem, sasvim jasna bol zbog udjela u njihovoj mucu. I trpim tu bol, jednako noću i danju, i nadam se da i ona doprinosi mojem propadanju.

Ako bih poredio, a upoznao sam mnoge od tih staklenih lutaka, i u vladarskim odorama, i one nage od siromaštva, i znao ih od rođenja do smrti, razgovarao sa njima predstavljajući se kao pustinjač, ono što su oni dosežali svojom pameću, bez obzira kako kratko živjeli, nije nikako bilo manje od onog što sam ja znao, osjećao i nataložio u svojoj krvi, za sve to vrijeme. Ja sam samo bio svjedok više događaja, ali u duhovnom smislu, čini mi se, da je postojao obrazac, nivo koji se dostizao vrlo brzo, i kojem se nije moglo mnogo dodati, koliko god da se živi, kao i u fizičkom razvoju!

Mnogima sam davao upute, savjete šta da čine, kako da postupe. Poštovali su me, vjerujući da sam mudrac koji dolazi iz pustinje.

Svaki pedesetak godina sam se povlačio u samoću, ili u udaljeni predio na drugom kraju Misira. Trebalo je sačekati da svi oni koji su me upamtili nestanu, a za to nije trebalo dugo – prosječno su živjeli između trideset i četrdeset godina. Onda sam se vraćao, i niko od tada živućih, odraslih, nije mogao ništa posumnjati, jer su oni prvi put susretali Kamusa, starca – mudraca.

Nekoliko puta se desilo da umalo budem otkriven. Ime nisam mijenjao ne sumnjajući u bezbjednost povlačenja u puste krajeve, pa su neki koji su se za ovih hiljade godina, koliko živim, ponovo rodili, bili na ivici tajne.

Proticao je peti milenijum moga postojanja, kad sam stigao u kraj koji sam najviše volio, i u kojem sam najčešće boravio. Uvijek sam lako pridobijao poštovanje i povjerenje vladārā koji su se smjenjivali u utvrđi Kapal, koja mi je bila neka vrsta doma, i koju sam bolje poznao od ijednog njenog stanara. Lako sam dospio i do tadašnjeg vladara Nioba, dobivši sve ugode koje su sljedovale mudrom pustinjaku.

No, ubrzo se proširila priča da njegov sestrić Vehab tvrdi da se isti ovaj Kamus pojavio i boravio kod Talita, vladara od prije osam vijekova, i proveo trideset dvije godine kod njega kao savjetnik u Kapalu.

Vehab se sjećao svog ranijeg života u kojem je kod Talita bio pisar, i svog mučnog rada na klesanju hijeroglifa, te toga kako je i mene podučavao pismu.

Tvrdio je, dakle, da je živio ranije, i dao mnoge dokaze – od odličnog poznavanja hijeroglifa, a da ga tome niko nije podučavao, preko jednog tajnog lijeka čiji se recept izgubio sa njegovom smrću, do mnogih detalja u koje su slušaoci morali vjerovati, budući da ih nisu mogli opovrći.

Ja sam, istovremeno, bio i njegov krunski svjedok, i optuženi! Optuženi za dugovječnost, za božansku osobinu koje bih se rado odrekao.

Hitno sam ga potražio. I zaista, bio je to on. Nešto drugačijeg obličja, no zračenje oko njega, bilo je potpuno isto.

Odmah je prešao u napad. Slušao sam ga bez riječi. Onda sam mu ispričao ono što sam do tada znao o sebi, o pustinji, o smrti koju čekam, te da nema pravo da me optužuje, a ponajmanje da mi zavidi. Preneražen pričom, shvatio me je, povjerovao mi, i odustao od namjere da objavi moju tajnu.

Tako sam se izvukao još nekoliko puta.

*****

Kosa i brada mi postaju sve duže, ne zato što rastu već što se ja smanjujem. Radujem se, beskrajno, ovom koturavom hodanju ka nestanku, ovoj nizbrdici, od koje većinu prolaze neprijatni trnci.

Pišem ovo, jer znam da nema opasnosti da ćeš me pronaći u opštem vrtlogu i krkljancu oznojenih tijela mladića i staraca što neprestano besmislenom putanjom srljaju.

Nećeš me prepoznati iako sam drugačiji, ali ne toliko, da bi se potrla neobičnost njihova.

Jedino što ćeš znati, biće dan kad nestanem, kad se u posljednji dah pretvorim, u kamičak što će se u majčinu kamenu utrobu vratiti.

Z n a ć e š ! ! !

I stoga, za svojega kratkoga života, ne hodi pustinjom, ne umaraj karavane, ne vodi beduine za sobom, jer, možda, baš tog časa velika će šuma bilja i zvjerinja da ti zasvagda zamete put, da ta plodnost i bujnost, stoljećima priželjkivana, skрати tvoj, ionako kratak vijek!

Sjedi u domu svojemu, jer ništa svojom glavom i snagom pokrenuti nećeš!

Ne troši snagu, jer, viša je neka pamet sazdala i mene i tebe, i ma kako različiti, isti smo!

I ma šta činili, učinjeno je !

U z a l u d n o j e ! ! !

NAUŠNICE

Ugledala sam svoje naušnice. Sila prepoznavanja, pogled koji je i dalje vidio samo njih, vodio me je, snažno vukući ovo nevidljivo uže. Muzika radosti je brujala u glavi i bubnjali talambasi sreće, srce treperilo, znoj me oblijevao...

Kao omađijana sam, uprkos pometnji koja je odjednom nastala oko mene, i koju sam samo nekim dijelom pažnje uspjela da registrujem, išla prema nakitu koji sam konačno našla !!!

Sunčeva zraka po kojoj sam se penjala, otvorila je tajni prolaz i ja sam se zajedno sa čudesnim poklopcem-vratima, spustila u ogromnu, od kamena izgrađenu prostoriju. Tamo me je već čekao on! Osmijeh mu je tako blistao da me u prvom trenutku zaslijepi. Blistavobijeli zubi imali su odsjaj nečega što je držao u ruci, i što ih je činilo još sjajnijim i pravilo izvanredan kontrast sa tamnom kožom lica... Pružio je ruke ka meni, zatvarajući jednu šaku. Čarolija blještavila nestade na tren, a ja posrnuh kao da mi se izmače oslonac, kad njegov osmijeh postade manje sjajan, i dočekah se, i ne htijući, na njegove ruke. Ovdje smo svakoga dana u isto doba provodili neko vrijeme, bježeći od svega i svih. Pobjedonosno, kao dijete koje je priredilo nešto tajno, a značajno i veliko, on otvori svoj mali, nježni, skoro ženski dlan. Isti bljesak i snaga samog elementa – zlata i dragulja, uspraviše moju posrnutu pažnju i vratiše, na tren pomućenu, radost.

- Naušnice!!! – reče on.

- Naušnice!? – ponovih za njim radoznalo zavirujući.

- Ako bi dopustila, suncu podobna, od svih meni draža...-

Pružih hitro ruku i skoro zgrabih sa njegovog dlana naušnice u obliku skarabeja, što su snažno isijavale raznobojna svjetla dragulja kojima su bile ukrašene – brilijanata, smaragda, safira, rubina...

Kratko sam ih zagledala, čas prinoseći, čas odaljavajući ruku u kojoj sam ih držala, a onda pokušah da izvučem stare naušnice kako bih stavila ove, nove, jedinstvene i prelijepe čak i za moje, na mnoge divote naviklo oko. Amenofis priskoči u pomoć i prihvati ove stare naušnice, kako bih ja lakše, tu u polutami koja je vladala, stavila te, nove.

Kad sam konačno uspjela, iako su bile prilično teške, iako se nisam mogla ni u čemu, osim u njegovim očima, ogledati, znala sam da blistam, i da ovo nisu obične naušnice.

Amenofis, koji mi priđe i primi me za ruke, držeći me za nadlaktice i gledajući u moje oči zaljubljeno i ljubopitljivo, osmijehnu se, a toga trena zraka sunca ponovo pade na vrata-poklopac, te nas ponese uvis, na površinu, dok smo se

držali za ruke i radozvalo tražili u pogledu onog drugog nešto važno. Skoro ledene ruke i taman sjaj u očima iznijeli smo na svjetlost dana, iz kamene utrobe katakombe.

Samo što koraknemo sa pokretnog poklopca, idući dalje divnim pješčanim stazama nezamislivo lijepog vrta punog kedrovog drveta, čempresa, smrče, kiparisa, tisovih, šimširovih, i drugih divno uređenih grmova, stabala srebrnastih i plemenitih smokava, te najraznovrsnijeg cvijeća, Amenofis me čvrsto steže za ruku i primora da stanem i okrenem se ka njemu.

- A sad, čuj, visosti moje duše, ljubljena, Suncu podobna, o naušnicama. Sišle su sa oblaka, iz nesamjerljivih visina, niz stube najvrednije i najsjajnije, niz zraku Sunca, koja nam u doba iza podneva otvara naše tajanstvene odaje. Poslalo ti ih je Sunce, brat moj, i otac moj, i sin moj, tebi najljubljenijoj od svih žena. Iz samog njegovog srca su rođene, dušom njegovom plemenitom su napunjene i nevidljivim dlijetom klešu nevidljive i nečujne, a stvarne riječi dobra i sreće za tebe!

Od sada, zaštićena si najmoćnijim čuvarom, najsjajnijim vitezom i kavaljerom – Suncem!!! Do sada moja ranjiva i lomljiva malenkost te je štitila, stepjela nad tobom i ljubila te svim srcem, a od sada, prepuštam te u sigurnije i moćnije ruke, al ljubav svoju ne ispuštam iz srca, već nadam se da ljubomorani neću biti nikad na tvog novog zaštitnika – Sunce!!!

Podimo, premila, od očiju draža! – reče pomalo tužnim glasom, poljubivši me u rame.

Činilo mi se, dok smo ćutke koračali kroz vrt, da osjećam suze u njegovom srcu, da je neviđena radost i ponos zbog naušnica prerasla u besmisleni ljubomoru i osjećanje manje vrijednosti.

- Idem do hrama! – reče on iznenada. Stadosmo, a onda se prosto, jedno drugom bacismo u zagrljaj, kao da se opraštamo.

Tamna koščata ruka prođe kroz moje vladarske, zlatom protkane, najskupocjenije haljine, steže moje hrabro i nježno srce, a moj stomak počeo da treperi i drhturi... Čudna tuga me prože, ruke klonuše, ali se uzdržah da ne zaplačem.

* * *

Odjednom sam znala da moga dragog više nema. Bila je to praznina, rupa, jama, bunar baz dna u mom srcu, u mojoj duši, u kraljevskom vrtu, u nebesima, u zvijezdi mojoj Sajrusu, u Suncu sjajnome, u srcu svijeta...

Ali, ta praznina, to jezivo ništa, bilo je tako teško, da nisam mogla da koraknem, da se pokrenem, da dišem... Srušila sam se pored kamene klupe jedva malo ublaživši udar glavom, jer sam se prvo rukama dočekala o tvrdu podlogu.

Stresoh mnoštvo latica sa cvjetova ruža, ljiljana, magnolija, ali i sa beharom okićenih grmova karanfilića, bibera, cimeta, jasmina...
Stvori se čudna, nepodnošljivo jaka mješavina mirisa od koje mi još više pripade muka.

Dok sam ležala nemoćna, bez želje da ustanem i uspravim se, čula sam ubrzane korake i uzvike iznenađenja, žaljenja i straha, gospođa dvorkinja, služavki, družbenica mojih, koje su me uvijek imale na oku, a koje su sad hitale ka meni.

Međutim, ono što se čulo mimo svih ovih zvukova i glasova, običnih ljudskih, zemaljskih, bila je jeziva i naopisiva huka koja nije poticala ni od čega znanog, huk i jeka iz središta postojanja, iz srca svijeta, iz sveopšteg bola.

Pucala je ogromna rana na utrobi života, na mome srcu, cijepala se košuljica u koju sam bila zaklonjena, koja me je štitila od s v e g a .

Kad su mi prišle žene, vidjela sam i ja njih i one mene, kao nikad do tada. Jasnovido, sagledavajući se baz čara zlatnih rešetaka, bez čipki od srme i bisera sitnog, koje su nas razdvajale.

Amenofis više nije disao, nije postojao, nije dahom svojim punio naprsline i ružne brazgotine svijeta.

Potres i huka koji su još trajali u Dolini kraljeva, ljuljali su čemprese i kiparise, padali su dijelovi fasada, ukrasi sa građevina, pucali zidovi i kuće, padali robovi sa zidina i utvrda, krunile se piramide, komadi sa lica Sfinge, pritišćući i mrveći ljude...

Držala sam se za kamenu klupu jednom rukom, a prste druge zarivala u meku zemlju vrta koja se ljuljala, izmicala, migoljila kao nešto živo, i njeni talasi prolazili su kroz moju ruku, pa dalje kroz cijelo tijelo.

I samo ovaj splet okolnosti, ovo vanjsko zbivanje koje me tjeralo da se instiktivno borim za život, održali su me i zaštitili pred jezivom i ubitačnom činjenicom - moj gospodar, moj zaštitnik i obožavalac, rob moj i vlasnik moj, moja nezamjenljiva svjetlost i smisao, zauvijek je

o t i š a o !!!

Bez najave, bez pozdrava, bez putničkih ponuda i darova, bez pripreme, bez oklijevanja. U hipu je prenesen t a m o - gdje svi idemo.

Čineći korak, treptaj, uzdah, pogled, t a m o idemo, cilju tomu hitamo.

Katkad zaboravimo, ali to nas ne spašava, ne mijenja ništa od suštine.

Kad sve se smiri, još sam sjedila na zemlji, odbijajući pokretom uplašene dvorjanke da mi pruđu. Ugledah kroz travu pored moje ruke uprljane vlažnom zemljom, skarabeja.

Sjetih se naušnica koje mi je dao o n , te panično, brže-bolje, dotakoh uši, provjeravajući da li su tu.

* * *

Sjedila sam na mermernim pločama poda Muzeja egipatske umjetnosti!
Čvrsto sam stiskala šake dok su se oko mene tiskali ljudi i policija. Jedna žena, valjda nekakav psiholog, posebno se trudila i nastojala da privuče moju pažnju, i saopšti mi nešto.

Konačno sam je i primijetila, i djelomično čula.

- Molim vas, gospođo, urazumite se! Niko vam neće nauditi, ne vičite toliko, zaboga! Nećemo vam silom uzimati naušnice! Pogledajte ih, slobodno, pa ćemo ih onda vratiti! Shvatamo da niste ni htjeli da ih otuđite, samo da ih bolje vidite! Zar ne?! Prekrasne su, zaista, i pripadale su kraljici Nefreteti. Poklonio ... –
- ... mi ih je Amenofis, Amenhotep,
Vrhovni sveštenik boga Atona, Moćni bik,
Veliki vladar Karnaka, Zlatni soko,
Nosilac dijademe Južnog Heliopolisa,
Naslednik imena Atona,
Kralj Donjeg i Gornjeg Egipta,
Sin Sunca, Božanski vladar Tebe,

Veliki u trajanju, živi zauvijek u milosti Amona Ra – gospodara Nebesa...
moj gospodar i rob moj, ljubljeni moj i neprežaljani muž, nekoliko časaka prije svoje smrti mi ih je poklonio... – provali glas iz mene od kog se i sama uplaših, a ljudi okolo sa još većim podozrenjem gledaše u mene.

Osjećajući se ojađeno, mokra od vode kojom su me polijevali, bez trunke snage u tijelu i udovima, koju su iscrpla snažna osjećanja, pokušah da ustanem na četvoronoške. Kako mi to nije pošlo za rukom, sjedoh ponovo i rasplakah se od svega. Od sveopšte tuge, neznanja, nemogućnosti da se išta ikome objasni, da te iko shvati, osim da te odmah svrsta u luđaka! Zar je vrijedilo išta objašnjavati!? Svaki pokušaj da se opravdam i objasnim, vodio bi samo u dublje nerazumijevanje, prezir i njihovo uvjerenje kako sam doista luda.

Nemoćno sam, dok su mi se suze slijevale u bujicama, pružila ruku ka ženi koja mi se maloprije obraćala, i otvorivši šaku, ponudila naušnice.

Skočilo je njih desetina ka meni.

Progutala sam, za svoje dobro, znala sam to, rečenicu, njima upućenu:

- Samo da znate, m o j e s u !!! - dok su me vukli držeći me ispod pazuha.

V I D I L A C

Kucalo je u meni, u pleksusu solarisu, kao da je bilo u njemu volovsko srce, a tamo gdje je bilo moje, kao da se pritajio uplašeni zečić koji nije smio ni da šušne. Sjela sam da ne bih pala jer su noge drhturile nemoćne i neupotrebljive kao kod tek rođenog jagnjeta.

Nisam znala šta iščekujem ovaj put, ali ovo je bilo karakteristično stanje moga tijela prije nego što ću doznati, najčešće neprijatne, novosti.

Uz kičmu su, neizdrživo, miljeli srsi, penjali se mravuljci koji kao da su tek skinuti sa leda, sa sjevernog pola ili zamrzivača, svejedno. Možda su i pobjegli sa leda na kojem se kraljevsko „rojal” vino hladilo, nedaleko od kamina koji je ugodno grijao veliku sobu za primanje, a prijatno osjećanje toplote i pročišćenja koje je donosilo gledanje u plamen, odjednom i u mene unese, bar za časak, mir i spokojstvo.

Grč u stomaku popusti, šake i zgrčeni prsti čiji zglobovi su bili pobijeljeli od stiska, popustiše, ispružiše se, ravni dodir dlana na koži unese olakšanje.

To je kamin – počeo da se odmotava film za čiju sam projekciju upravo platila kartu izuzetno neprijatnim iskustvom koje me u posljednje tri godine progoni i drži zarobljenom – pored kojeg će se zbiti strašni događaji!

Pokušavala sam da uočim, već poučena od ranije, sat, kalendar, ili neke druge karakteristične detalje po kojima bih prepoznala gdje i kad se sve to zbiva, i dalje puna nade da ću jednom preduhitriti sam događaj, a ne samo pomagati pri pronalaženju krivaca.

Obuzimala me druga vrsta uzbuđenja i radoznalosti dok sam iščekivala šta će se desiti. Na kaminu je stajao predivan časovnik starinske izrade, učini mi se da

piše „majers”, a pokazivao je 01,35 sati. Noć je, dakle, gluho doba, samo su se od odsjaja vatre iz kamina mogli naslutiti obrisi stvari i ljudi.

Leđima okrenut, tako da se nazirao samo potiljak iznad naslona fotelje, sjedio je čovjek i očigledno pio, sam.

Svjetlost je pokatkad zasijala na vrhu njegove glave bez kose. Onda je upaljeno svjetlo u nekoj poprečnoj prostoriji, čija svjetlost je u zatamnjenoj sobi bila veoma uočljiva. Čovjek je ustao, vidjelo se da je krupan. Imao je kućni mantil koji je dopirao do sredine butina i pantalone. Prilazio je vratima koja su se nalazila na istoj strani gdje i kamin. Sve vrijeme vidjela sam samo njegova leđa. Zanosio se u hod, i bilo je jasno da je pijan. Srce je počelo ubrzano da mi kuca. Znala sam da, čim *j* *a* ovo gledam, desiće se nešto strašno.

Pokušavala sam da naslutim ko je iza vrata. Vjerovatno je neko pošao u toalet – žena, majka, sin, kćerka...

Na žalost, glasove i zvukove nikada nisam čula, pa je još strašnije bilo gledati neku vrstu nijemog filma strave i užasa. Nedostajali su ključni elementi, presudni motivi, dakle, izgovorene riječi, koje ja nisam znala.

Međutim, za to vrijeme, svaki slučajni zvuk koji je dopirao spolja, prolazio je kroz mene kao da sam zvučni provodnik, rasprostirao se i vibrirao u svakom djeliću moga tijela i uzdrmanog bića. Prvo me naglo udarao u stomak, pa u krsta, a onda nastavljao u obliku neprijatnih škakljećih talasa da se razliva kao marker kroz krvne sudove, kao panika.

Prisiljavala sam se da gledam sa velikom pažnjom i punom koncentracijom zbog važnosti detalja, onda kad bi većina gledalaca filma prekrila oči rukama ili žmureći izbjegavala gledati ono što slijedi.

Ovo je bila stvarnost! I to najsurovija!

Pogledala sam na svoj ručni sat. Bilo je 23,25 sati. Znači, kao i obično, dvadeset pet, dvadeset šest sati prije samog događaja. Očajnički sam i dalje gledala po prostoriji tražeći još neki bitan detalj koji bi me uputio na dio grada gdje se sve ovo zbiva. Progonilo me je i žestoko pritiskalo postojanje ma i najmanje mogućnosti da nešto mogu učiniti i eventualno spriječiti užasne događaje.

Međutim, čak i da otkrijem o kome se radi, da nekim čudom i uspijem u naredna dvadeset i četiri sata da ih pronađem...šta bih mogla poduzeti. Pozvoniti ljudima na vrata, i porodici koja živi relativno normalnim životom reći: „Izvinite, došli smo da vas zamolimo da noćas ne ubijete svoju ženu!!!”- ili nešto slično. Naravno da je i ovo izgledalo apsurdno i neizvodljivo, a ljudima sigurno i nevjerovatno i neprihvatljivo.

Hvatala me jeza i od ovakvih misli...

Nisam imala vremena za dalje razmišljanje. Već sam, sigurno, propustila neke bitne detalje, odlutavši na čas.

“Sagalov”, uočih neočekivano natpis u kamenu kojim je ozidan kamin, i prosto poskočih od uzbuđenja i nade, ali ne zadugo, jer čovjek je u međuvremenu otvorio vrata, i očigledno, nekog čekao. Domalo se u svjetlosti otvorenih vrata pokaza sićušna djevojčica zgrčenih ramena i lica punog straha. Jedva da sam je na trenutke vidjela od krupnog medvjedeg tijela muškarca. Kad se okrenuo, vraćajući se ka fotelji, ugledah baš onakvo lice kakvo sam i pretpostavljala da mora imati čovjek takve figure i naravi.

Bucmasto, u gornjem dijelu glave i čela uže, a kesasto u predjelu obraza sa tankom linijom brade koja je okruživala donji dio lica. U bljescima kretnji, uočih debele

usne, te teški pečatnjak na kažiprstu, dok se stigavši do fotelje rukom pridržavao za naslon. Potom je sjeo. Sjelo je i dijete na njegovo krilo. Kako nikakvog glasa ni zvuka nije bilo, besmisleno sam gledala u naslon fotelje i isti proćelavi potiljak koji se sad neprestano pomjerao, saginjao, nestajao i pojavljivao se iznad naslona. Vidjela sam nekoliko puta nogice kako proviruju sa strane, čak jednom-dvaput i glavu djevojčice sa druge strane fotelje.

Mogla je imati 12 – 13 godina, ali je bila sićušna.

Vidjela sam i razumjela iz komešanja da ju je čovjek nagovorio da popije gutljaj - dva iz njegove čaše. Potom novo komešanje, koje sam više naslućivala nego vidjela, jer je čovjek, očigledno čvrsto držeći je, kontrolisao dijete i njegove pokrete, i eventualne glasove.

Onda je počeo da je davi. Najvjerojatnije je pokušavao da je spriječi da zove pomoć. Vidjela sam na naslonu fotelje, sa moje lijeve strane, njegove ogromne šake preko dječijeg lica i vrata, a sa druge, desne strane, izvirivale su nogice koje su se trzale i mahale kroz zrak, tražeći uporište i spas.

Kakvo je *to* osjećanje, i kako bilo ko ikada, i jednom, može ovakvo što vidjeti, gledati, a ostati pri sebi, nije mi bilo jasno. Pogotovo, kako je, više puta gledati ovakve scene užasa u kojima ništa ne možeš pomoći. Bijes, suze i nemoć, kada bih grizla sve oko sebe, a u vlastitu ruku sam zarivala zube da ugušim krik bića prokletog da zna, a ne može ništa da učini. Postajalo mi je jasno kako to i zašto ljudi kidišu i na desetostruko jačeg neprijatelja i izlažu se direktnoj pogibiji. Da sam bila u stvarnom svijetu, u realnosti, nema te opasnosti koja bi me spriječila da reagujem.

Bilo je ovo do apsurdna dovedeno svakodnevno osjećanje onih čiji razum i inteligencija većinu stvari znaju i predviđaju, ali nespretnost i nemoć u primjeni tih

činjenica u takvom su neskladu, da ono što u trenu izgleda kao izabranstvo, posebna privilegija, zapravo se ispostavlja kao kazna i prokletstvo.

Srećniji nišči duhom! Zar ne!?

Kako sam grčevito imala u glavi sve ovo, zavideći im.

-Blago onima koji ništa ne znaju, te mirno spavaju u svojim domovima.

Ničim opterećeni, ni zbog čega ih ne grize savjest, ne osjećaju krivicu. Ta oni nisu ništa znali, čuli, slutili...

Sve je to, u ludim, neuhvatljivim, kao sječivo bolnim naletima prosjevalo kroz moje tijelo, mozak, srce, kroz svaku kap krvi što je panično jurila mojim venama dok sam gledala tjelašce, sićušno kao vrapčić, kako se koprca.

A onda sam ugledala, razrogačenim očima, do sada neviđen prizor. Plameni mač iz vatre kamina izađe, podiže se iznad naslonjače u kojoj se zbivala neravnopravna borba i nekoliko trenutaka ostade da visi u zraku.

Snažno bljesnu svjetlosna kugla koja se odnekud stvori u polumračnoj prostoriji.

Ja se sklupčah, štiteći se od iznenadnog bola u želucu, u predjelu srca, mučnine koja me je obuzela, i stišćući sljepoočnice koje su prijetile da će eksplodirati.

Pod mojim čvrsto zatvorenim kopcima počeo je da se odvija drugi film. Kao kad se spušta avion, ravni predjeli su promicali ispred mene velikom brzinom, u brišućem letu, snimani odozgo, sa malog rastojanja.

Znala sam da je to kraj viđenja.

Ništa više nisam mogla znati – ni jedan detalj, niti kako se sve završilo.

Mišići su počeli da se naglo opuštaju pa su mi noge i ruke poskakivale i trzale se, a srce treperilo u nejednakom ritmu.

Ispružila sam se na ležaju koji časak, obavijena užasom tereta koji sam upravo primila.

Od sada, pa do stvarnog događaja, ostalo je oko dvadeset četiri sata.